

1 Leden van de Staten-Generaal,

2 In het parlementaire jaar dat voor ons ligt, start de herdenking van 75 jaar bevrijding. In het
3 najaar van 1944 werd de bezetter uit grote delen van Zuid-Nederland verdreven. Boven de
4 grote rivieren duurde het nog een lange Hongerwinter voordat ook daar het Wilhelmus weer
5 klonk.

6 Op herdenkingsmomenten als deze realiseren we ons hoe sterk het land is dat sindsdien is
7 opgebouwd. Sterk in termen van welvaart, ondernemerschap en bestaanszekerheid. Sterk
8 door de democratische waarden die verankerd zijn in onze rechtsstaat: gelijkwaardigheid,
9 tolerantie, vrijheid en rechtszekerheid. En Nederland is sterk door de beschikbaarheid van
10 zorg, onderwijs en een dak boven het hoofd. Zo vertelt de naoorlogse geschiedenis een
11 verhaal van vooruitgang en verbetering. Ondanks perioden van neergang is de richting
12 omhoog en vooruit.

13 De regering wil dit sterke land nog beter maken. De economische voorwaarden zijn daarvoor
14 aanwezig. In 2019 groeit de economie voor het zesde jaar op rij. Naar verwachting neemt het
15 nationaal inkomen volgend jaar met 2,6 procent toe en bedraagt het overschot op de
16 rijksbegroting 1 procent. Hierdoor wordt de staatsschuld lager en is Nederland beter
17 voorbereid op toekomstige economische schokken. De werkloosheid daalt naar een
18 historisch laag niveau van 3,5 procent.

19 Daarmee is dit het moment om opnieuw richting te kiezen. Om keuzes te maken die ruimte
20 en zekerheid bieden in het hier en nu en voor volgende generaties. Meer mensen moeten
21 concreet merken dat het goed gaat: thuis, op het werk en in de wijk. Mensen moeten ook
22 weer voelen dat de politiek er voor iedereen is. Er leven vragen: kunnen wij en onze kinderen
23 blijven rekenen op goede zorg, een betaalbaar huis, een baan, goed onderwijs, een veilige
24 buurt, een schone leefomgeving en een goed pensioen? En er is de vraag die niet in een
25 rekenmachine past: leven we in Nederland wel voldoende met elkaar en niet te veel naast
26 elkaar? Een steeds beter land is niet vanzelfsprekend, maar vergt permanent onderhoud en
27 vernieuwing. Vertrouwen in de toekomst is werk in uitvoering.

28 Bouwen aan een hechte samenleving gaat iedereen in ons land aan. Vooropgesteld: er gaat
29 veel goed. Nederland is een land van vrijwilligers, kerken en verenigingen, dat samenkomt
30 rond bijzondere sportprestaties en op nationale feestdagen. Waar het niet goed gaat, wil de
31 regering actie ondernemen. Dat is niet in één programma of wet te regelen, want een hechte
32 samenleving omvat alle beleidsterreinen en alle bestuurslagen.

33 De regering neemt initiatieven om eenzaamheid onder ouderen tegen te gaan en kwetsbare
34 groepen meer vaste grond onder de voeten te geven. We mogen niet berusten in het feit dat

35 meer dan de helft van de 75+'ers zegt zich eenzaam te voelen. We mogen ook niet
36 accepteren dat mensen met problematische schulden, personen met verward gedrag en een
37 groeiend aantal zwerfjongeren aan de rand van de samenleving komen te staan. Samen met
38 provincies, gemeenten en lokale instanties wil het Rijk brede coalities vormen om mensen uit
39 hun isolement te halen en een nieuwe kans te geven.

40 De regering investeert ook in historisch besef en culturele diversiteit. Erfgoed en cultuur laten
41 ons zien waar we vandaan komen, houden ons een spiegel voor in het heden en zijn zo van
42 grote betekenis voor de toekomst van ons land. Er komt in deze kabinetsperiode 325 miljoen
43 euro extra beschikbaar voor erfgoed. Het budget voor cultuur stijgt met een bedrag dat
44 oploopt naar 80 miljoen euro per jaar vanaf 2020. Daarmee komt er meer ruimte voor nieuw
45 artistiek talent en wordt het mogelijk dat alle kinderen tijdens hun schooltijd een museum
46 bezoeken.

47 Bouwen aan een hechte samenleving gaat uiteraard ook over integratie. In de voorstellen
48 voor een nieuw inburgeringsstelsel kunnen en moeten statushouders direct aan het werk
49 gaan en zo snel mogelijk goed Nederlands leren. Werk en taal zijn immers de kortste weg
50 naar volwaardig meedoen in de samenleving.

51 Voor de kracht van de samenleving is het positief dat mensen volgend jaar meer te besteden
52 krijgen, zowel de brede middengroep van mensen met een modaal inkomen als ouderen en
53 uitkeringsgerechtigden. De lonen in ons land stijgen. Mensen vinden weer een baan, maken
54 carrière of gaan meer uren werken. En door een modernisering van ons belastingstelsel gaat
55 werken meer lonen. De belasting op consumptie gaat iets omhoog, waardoor ruimte ontstaat
56 voor lagere lasten op arbeid. Per saldo houden huishoudens de komende jaren meer over.

57 De gunstige economie biedt ruimte om de sociaaleconomische structuur van ons land
58 sterker en moderner te maken. Het wetsvoorstel Arbeidsmarkt in balans heeft als doel dat
59 het voor werkgevers minder risicovol wordt mensen een vast contract aan te bieden. De
60 regering wil daarnaast schijnzelfstandigheid tegengaan. Zzp'ers die bewust kiezen voor het
61 ondernemerschap wordt niets in de weg gelegd. Omdat een moderne arbeidsmarkt rekening
62 houdt met persoonlijke omstandigheden, wordt het geboorteverlof voor partners verlengd
63 van twee dagen tot maximaal zes weken. Nog teveel mensen met een arbeidsbeperking
64 staan ongewild langs de kant. De regering start een breed offensief om aan hen meer kans
65 te geven op een volwaardige baan. Werken moet lonen, ook voor deze groep.

66 Het huidige pensioenstelsel maakt collectieve verwachtingen van mensen steeds minder
67 waar. De stijgende levensverwachting, veranderingen op de arbeidsmarkt en de aanhoudend
68 lage rente hebben kwetsbaarheden aan het licht gebracht. De regering wil samen met

69 sociale partners werken aan een pensioenstelsel dat deze kwetsbaarheden niet kent en dat
70 tegelijkertijd sterke elementen als de collectieve uitvoering en risicodeling handhaaft.

71 Nederland heeft van oudsher een goed vestigingsklimaat en dat moet zo blijven. Ook
72 daarom blijven we de komende jaren investeren in onderwijs, innovatie en wetenschap, en
73 een aantrekkelijke woonomgeving. Voor een inhaalslag in infrastructuur is in deze
74 kabinetsperiode 2 miljard euro extra beschikbaar. Daarmee worden fileknelpunten
75 aangepakt, de verkeersveiligheid verbeterd en het openbaar vervoer versterkt. Met fiscale
76 maatregelen vergroten we de aantrekkingskracht van ons land voor grote en kleinere
77 bedrijven. De vennootschapsbelasting wordt lager en de dividendbelasting wordt afgeschaft.
78 We willen echte bedrijvigheid belonen en alleen bedrijven naar ons land halen die wat
79 toevoegen aan onze economie. Belastingontwijking, zoals in het geval van
80 brievenbusfirma's, wordt daarom tegengegaan.

81 De gunstige economie biedt ook ruimte om te investeren in voorzieningen en vakmensen die
82 de basis vormen onder een sterk land. Dat doen we met oog voor verpleegkundigen én hun
83 patiënten en cliënten. Met verbeteringen voor leraren én leerlingen. Met aandacht voor meer
84 agenten én veiligheid op straat. Met erkenning van de grote betekenis van het werk van onze
85 militairen in binnen- en buitenland. En met waardering voor onze boeren, tuinders en vissers,
86 die onder soms moeilijke omstandigheden zorgen voor ons voedsel.

87 Het kabinet komt met gerichte maatregelen om landbouw en natuur meer met elkaar te
88 verbinden. Daarnaast komt er een fonds voor jonge boeren die het bedrijf van hun ouders
89 willen overnemen.

90 In het vorige begrotingsjaar is al extra geld vrijgemaakt voor zorg aan ouderen, zodat zij
91 kunnen vertrouwen op voldoende tijd, aandacht en goede zorg, thuis of in het verpleeghuis.
92 Die trend zet door. Het extra bedrag voor de ouderenzorg loopt in deze kabinetsperiode op
93 naar ongeveer 3 miljard euro per jaar. Ook onze kinderen en kleinkinderen hebben recht op
94 goede en voor iedereen toegankelijke zorg. Daar moeten we nu aan werken, want de groep
95 ouderen wordt groter en de ontwikkeling van nieuwe medische technieken en medicijnen
96 staat niet stil. In de collectieve uitgaven gaat nu van elke euro al meer dan 25 cent naar de
97 zorg. Daarom zijn met de ziekenhuizen, huisartsen, wijkverpleegkundigen en de ggz nieuwe
98 akkoorden gesloten over de kwaliteit en een beheerste kostengroei.

99 Om beter te kunnen voldoen aan de grote vraag naar technisch personeel krijgen vmbo-
100 scholen met een technisch profiel extra geld. Het kabinet investeert daarnaast fors extra in
101 voor- en vroegschoolsonderwijs, zodat de jongste kinderen met het risico op een
102 achterstand meer aandacht krijgen. Om het nijpende lerarentekort aan te pakken, is geld

103 vrijgemaakt voor hogere salarissen in het primair onderwijs, verlaging van de werkdruk en
104 halvering van het collegegeld in de eerste twee jaar van de lerarenopleiding. Het
105 lerarentekort vraagt ook de komende jaren om actie en samenwerking van alle partijen in het
106 onderwijs.

107 De bestrijding van grootschalige en georganiseerde criminaliteit vraagt meer aandacht.
108 Nederland is een rechtsstaat waar criminelen niet de dienst uitmaken. We berusten dus niet
109 in verloedering, in criminele afrekeningen en in drugscriminaliteit die in sommige delen van
110 ons land industriële vormen aanneemt. Er komen ruim 1100 agenten bij, van wie het
111 merendeel in de wijken gaat werken. Een groeiend probleem is de vermenging van onder-
112 en bovenwereld. Met een speciaal fonds dringen we deze zogeheten 'ondermijning' terug.
113 Daarnaast komt extra geld beschikbaar voor cybersecurity, omdat het nodig is de digitale
114 infrastructuur van ons land te beveiligen.

115 Onze militairen hebben binnen en buiten de landsgrenzen een belangrijke taak om
116 Nederland veilig te houden. Na jaren van bezuinigen zet de trendbreuk van hogere defensie-
117 uitgaven in 2019 en daarna steviger door. Het gaat om een bedrag dat oploopt naar 1,5
118 miljard euro extra per jaar aan het einde van deze kabinetsperiode. Dat is een verhoging van
119 de defensiebegroting met 17 procent. Met deze noodzakelijke investering kan de krijgsmacht
120 haar grondwettelijke taak het Koninkrijk te beschermen beter uitvoeren.

121 Een groot probleem is de oververhitte woningmarkt. Vooral in de grote steden zijn betaalbare
122 woningen schaars en komen starters er niet of nauwelijks tussen. Er is grote behoefte aan
123 woningen met een huur van 700 tot 1000 euro per maand. De regering slaat de handen
124 ineen met gemeenten, woningcorporaties en bouwers. Het gezamenlijke doel is de
125 bestaande woningvoorraad beter te benutten, uitwassen op de huurmarkt tegen te gaan en
126 een inhaalslag te maken in de bouw van nieuwe huizen. De ambitie is om per jaar gemiddeld
127 75.000 woningen te bouwen. Het spreekt vanzelf dat de problemen niet met één druk op de
128 knop zijn op te lossen. Maar het is wel noodzakelijk het tij te keren.

129 Datzelfde geldt voor het klimaatbeleid. Net zoals deze generatie volgende generaties niet
130 mag opzadelen met een onhoudbare staatsschuld, mogen we ook geen milieuschuld
131 doorgeven. De realiteit is dat het klimaatbeleid raakt aan onze hele manier van wonen,
132 werken en leven. Tegelijkertijd biedt een ambitieus klimaatbeleid kansen voor de
133 innovatiekracht van Nederland. In de zomer presenteerden vertegenwoordigers van de
134 industrie, energiesector, landbouw, natuurorganisaties en logistieke bedrijven een voorstel
135 voor hoofdlijnen van een klimaatakkoord. Bij de uitwerking staat voorop dat de omslag naar
136 schonere energiebronnen en productiemethoden voor iedereen in ons land haalbaar en

137 betaalbaar moet zijn. Deze grote bocht kunnen we alleen met elkaar maken. Het
138 parlementaire initiatief voor de klimaatwet laat zien dat dit mogelijk is.

139 De urgentie van de energietransitie is alleen maar groter geworden na het besluit om de
140 gaswinning in Groningen zo snel mogelijk af te bouwen naar nul. Met dit besluit wil de
141 regering recht doen aan de inwoners van het aardbevingsgebied. Natuurlijk zijn hiermee niet
142 ineens alle problemen opgelost. Daarom zet de regering concrete vervolgstappen om de
143 schade te vergoeden en de regionale economie te versterken.

144 Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen kunnen veel doelen alleen samen bereiken.
145 De energietransitie, de veiligheid op straat, de zorg voor een vitaal en leefbaar platteland,
146 maar ook de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling – het vraagt allemaal om
147 bestuurlijke samenwerking. De rol van de medeoverheden wordt groter en belangrijker. De
148 groei van het gemeente- en provinciefonds helpt hen alle taken goed te kunnen blijven
149 uitvoeren.

150 Leden van de Staten-Generaal, de naoorlogse geschiedenis bewijst dat bouwen aan een
151 sterk Nederland niet kan zonder de blik naar buiten te richten. In de inbedding van ons land
152 in internationale structuren ligt de basis voor blijvende welvaart en veiligheid. Vanuit dit
153 dragend principe is Nederland actief lid van de NAVO, de VN, de EU en organisaties als de
154 Wereldhandelsorganisatie.

155 De multilaterale wereldorde die na de Tweede Wereldoorlog is opgebouwd staat onder druk.
156 De bedreigingen voor de internationale rechtsorde en de vrije wereldhandel zijn legio, zowel
157 in de ring rond Europa als verder weg. Het is een direct Nederlands belang om een bijdrage
158 te leveren aan een stabiele internationale omgeving. De Nederlandse militairen, die zich daar
159 onder de moeilijkste omstandigheden voor inzetten, hebben onze onvoorwaardelijke steun.

160 Tot 1 januari 2019 is het Koninkrijk der Nederlanden lid van de Veiligheidsraad. In die rol
161 leggen we de nadruk onder andere op modernisering van de VN-organisatie en VN-missies
162 en op meer aandacht voor het voorkomen van conflicten. De Nederlandse
163 ontwikkelingssamenwerking wordt gedragen door de beproefde combinatie van hulp en
164 handel. Er komt extra geld en aandacht voor hulp aan vluchtelingen, voor opvang in de regio,
165 voor onderwijs in ontwikkelingslanden en voor ondersteuning bij het realiseren van
166 klimaatdoelstellingen.

167 Het dichtstbij zijn onze partners in de Europese Unie, met wie we samen werken aan
168 veiligheid, stabiliteit en welvaart voor alle inwoners van de lidstaten. Het lidmaatschap van de
169 EU maakt ons land sterker in een wereld waarin machtsverhoudingen verschuiven en oude
170 allianties niet meer vanzelfsprekend zijn. Het is een Nederlands belang dat Europa zich

171 collectief sterk blijft maken voor vrije wereldhandel en tegen de dreiging van importtarieven
172 en andere handelsbelemmeringen.

173 Voor de Europese Unie wordt 2019 een intensief jaar met een nieuwe Europese Commissie
174 en een nog onvoorspelbare brexit. De Nederlandse regering blijft zich met een positieve
175 agenda sterk maken voor een betere EU, die zich richt op kerntaken en afspraken nakomt.
176 Gezamenlijk moeten we de interne markt verder verdiepen en de euro sterker maken.
177 Samen staan we pal voor de rechtsstaat. En alleen samen kunnen we de onrust aan de
178 buitengrenzen van Europa en het migratievraagstuk effectief aanpakken.

179 In Koninkrijksverband heeft de wederopbouw van Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba hoge
180 prioriteit na twee vernietigende orkanen in 2017. De komende jaren wordt hiervoor ruim 600
181 miljoen euro vrijgemaakt. Met de regeringen van Curaçao en Aruba werkt Nederland aan
182 concrete verbeteringen. Bijvoorbeeld door meer Nederlandse bedrijven te interesseren om
183 op Curaçao te investeren en door de verbetering van de jeugdhulpverlening op Aruba te
184 ondersteunen. De gezamenlijke kustwacht heeft een cruciale rol in het beheersen van
185 migratiestromen en de rechtshandhaving. Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba neemt de
186 regering concrete maatregelen om de armoede terug te dringen. De werkgeverslasten in
187 Caribisch Nederland worden met 5 procent verlaagd, waardoor het minimumloon en de
188 uitkeringen met 5 procent kunnen stijgen. Daarnaast is 30 miljoen euro beschikbaar voor
189 armoedebestrijding, infrastructuur en economische ontwikkeling. Zo blijven we samen vorm
190 geven aan een Koninkrijk waarin we elkaar terzijde staan.

191 Leden van de Staten-Generaal,

192 Honderd jaar geleden vonden in Nederland de eerste verkiezingen plaats na de invoering
193 van het algemeen mannenkiesrecht en het systeem van evenredige vertegenwoordiging.
194 Traditionele stromingen verloren terrein. De scheidslijnen van de verzuiling tekenden zich
195 scherper af dan daarvoor. En zowel ter linker- als ter rechterzijde dienden zich nieuwe, vaak
196 kleine fracties aan. Het confessionele kabinet-Ruijs de Beerenbrouck dat in september 1918
197 aantrad, in de nasleep van de Eerste Wereldoorlog, steunde op precies de helft van het
198 aantal zetels in de Tweede Kamer. Desalniettemin wist het met de invoering van de
199 achturige werkdag en het algemeen vrouwenkiesrecht wezenlijke verbeteringen door te
200 voeren. Daarom vieren we in 2019 honderd jaar kiesrecht voor alle Nederlanders.

201 Ieder tijdsgewricht is uniek. Maar misschien mag één parallel met het heden wel getrokken
202 worden. Het kabinet realiseert zich dat er bij de uitvoering van het regeerakkoord geen
203 vanzelfsprekende grote meerderheden zijn. Er is wel de Nederlandse traditie dat we met

204 elkaar een sterk land stap voor stap steeds beter maken. In die traditie wil de regering
205 werken, samen met u en samen met iedereen in ons land.

206 In ons democratisch bestel rust daarbij een speciale verantwoordelijkheid op u, leden van de
207 Staten-Generaal. U mag zich in uw werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid
208 toewensen en met mij om kracht en Gods zegen voor u bidden.